నివురు తొలగిన నిప్పు

"మీ అమ్మ ఉందా?"

అరుగుమీద గచ్చకాయలు ఆడుకొంటుంది రాధ, ఒక్కతే! తలెత్తి చూసింది. పక్కింట్లో ఉండే తాయారమ్మ కొడుకు, రమణ! పీరుకట్టెలా పొడుగ్గా! ఇస్త్రీలేని కాటన్ పాంట్, కాటన్ చొక్కా వేసుకొన్నాడు. జుట్టుకు కొబ్బరినూనె లేక ఎన్ని రోజులైందో, ఎర్రగా రాగి రంగువేసినట్టుగా ఉన్నాయి. ఒంటిరంగు తెలుపే కాని, రక్తంలేక, వెలసిపోయిన గుడ్డలా ఉంది. తిండిలేక ఎండుకుపోయినట్లుగా ఉన్న చెంపలు! కాని, పొడుగాటి ముక్కు, చురుకైన పెద్ద పెద్ద కళ్ళు. అతడినంత తేలిగ్గా తీసివేయనీయవు!

"ఎందుకూ?" దీర్ఘం తీసింది.

"ఇవతలికి పిలుస్తావా?"

అతడు చేతిలో గ్లాసు పట్టుకు ఉండడం చూసి, "పాలు కావాలా? లేవు. రాతాలకి పోసేశారు," అంది.

"పాలు కాదు. కొంచెం మజ్జిగ కావాలి!"

రాధ లోపలికి వెళ్ళింది. "తాయారమ్మ కొడుకు వచ్చాడమ్మా! మజ్జిగ కావాలట"

"పాలన్నీ రాతాలకి పోసేస్తాం. మజ్జిగెక్కడుంటుంది?"

"చెప్పుదువు రా!"

"ఈ ముక్క చెప్పడానికి చేతిలో పని వదిలేసి రావాలా?" విసుక్కుంది సీతమ్మ. ఆమె గేదెలకి తవుడు పెడుతూంది. పది గేదెలున్నాయి. అందులో అయిదు గేదెలు వట్టిపోయాయి. వేసవి వచ్చేసిందేమో, ఇచ్చేవికూడా చేరెడు చేరెడు రాల్చుతున్నాయి. రాతాలకి చాలక నీళ్ళడోస్ పెంచాల్సి వస్తూంది, పోయించుకొనేవాళ్ళు ఎన్ని తిట్లు

తిట్టినా! కాస్త టీకి, తోడు పెట్టుకోడానికి పాలు ఓ అర్ధలీటరు ఉంచుకొని మిగతావన్నీ అమ్మేస్తుంది. అన్నంలోకి పాలు పోసుకొంటామని పిల్లలేడ్చినా సరే, పాలు రాతాలకి పోసేస్తుంది.

తవుడు కలిపిన చేతుల్తోనే ఇవతలికి వచ్చింది సీతమ్మ. "ఏం నాయనా?"

"వేడిచేసి కళ్ళు మండుతున్నాయండీ! కొంచెం మజ్జిగ పోయించుకుపోదామని వచ్చాను".

"గేదెలు సగం వట్టిపోయాయి. మిగతావి పాలు తగ్గించేశాయి! రాతాలకే పాలు చాలడంలేదు! ఇక ఇంట్లో మజ్జిగెక్కడుంటుంది?" రాత్రి తోడు పెట్టిన పాపులీటరు పాలు చిలికితే అందులో కాస్త మజ్జిగ పోయొచ్చు! కాని, లేదని చెప్పడమే సులభం కొందరికి. అయ్యో! గ్లాసుపట్టుకు ఇంటిముందుకు వచ్చాడే, ఎప్పుడూ రానివాడు! వేడిచేసిందని చెబుతున్నాడే! తాము పోసుకొనే మజ్జిగలోనే ఓ గ్లాసుడు నీళ్ళెక్కువ పోసి, అతడికి కాస్త పోస్తే తలచుకొంటాడన్న ఆలోచన రాలేదు సీతమ్మకు!

గ్లాసుడు మజ్జిగ పొయ్యడం పెద్ద ఉపకారమేమీ కాదు. కాని, అతడున్న పరిస్థితిలో ఆ గ్లాసుడు మజ్జిగ సీతమ్మ నుండి పొంది ఉంటే, అతడి మనసులో మాత్రం కొండంత విశ్వాసం కలిగేదేమో ఆమెమీద! కృతజ్ఞతతో హృదయం నిండిపోయేది!

ఎప్పుడూ అడగనివాళ్ళు అడిగి లేదనిపించుకొంటే ఎదురయ్యే బాధ రమణ ముఖంలో కదిలింది. దెబ్బతిన్న అభిమానంతో కాళీగ్లాసుతో వెనుదిరిగాడు రమణ.

అతడు పొందిన ఆశాభంగం గమనించే తీరికలేనట్టుగా విసవిసా లోపలికి వెళ్ళిపోయింది సీతమ్మ.

ఇంటికి వచ్చాడు రమణ. గ్లాసు పక్కనపెట్టి తను చదువుకొనే చాపమీద కూర్చున్నాడు. కళ్ళు వేడిచేసి భగభగ మండుతున్నాయి. గొంతులో ముక్కులో వేడి ఆవిర్లు వస్తున్నాయి! ఒక గ్లాసుడు మజ్జిగకోసం మనసు తహ తహ లాడుతుంది. ఎక్కడైనా పెరుగుకొని తెచ్చుకుందామన్నా అమ్మ దగ్గర ఒక్క నయాపైసా లేదని తెలుసు.

"అన్నం పెట్టానురా!" తాయారమ్మ వచ్చి పిలిచింది.

"అన్నంలోకి ఏం చేశావమ్మా?"

"దొడ్లో చెట్లకి నాలుగు మిరపకాయలు, రెండు బెండకాయలు కాశాయి! వాటిని నిప్పుమీద కాల్చి పెట్టాను!"

రమణకు ఆకలి చచ్చిపోయినట్టుగా అయింది. "అమ్మా! ఈ దరిద్రంలో చదువు చదవలేనమ్మా! మానేసి ఏదైనా ఉద్యోగం చూచుకొంటాను!"

"ఉద్యోగాలు అంత తేలిగ్గా దొరుకుతున్నాయా?"

"ప్రయత్నిస్తూంటే ఏదో ఒకటి దొరక్కపోతుందా?"

"అది దొరికేవరకు మాత్రం చదువు ఆపకు!"

తాయారమ్మకి రెండురోజుల నుండి జ్వరం వస్తూంది. బియ్యం రవ్వగా విసురుకొని జావగా కాచుకొని కాస్త ఉప్పువేసుకుని తాగుతుంది! జ్వరం వస్తే ఆమెకు అదే మందు. ఏ డాక్టరు దగ్గరికో వెళ్ళడానికి ఆమె దగ్గర డబ్బులేదు.

కొడుకు ఏడాది వయసప్పుడు భర్త హఠాత్తుగా పోయాడు. పల్లెలో కాస్త పొలమూ, ఈ పట్నంలో రెండు గదులుగా ఉన్న పెంకుటిల్లు తనకు ఆధారంగా వదిలేసి! పొలంమీద తిండికి బియ్యం వస్తాయి. పై ఖర్చులకూ, పిల్లాడి చదువు ఖర్చుకూ రాట్నం వడకడానికి వెళ్ళేది. ఈ రెండు మూడేళ్ళుగా ఆమె ఆరోగ్యం చెడిపోయి, ఆ పని మానేసింది. ఎవరింటికీ వెళ్ళదు! ఎవరూ స్నేహితులు లేరు! ఇరుగు పొరుగులతో మాటా, మంతీ ఉండదు! ఉన్నది వండడం, కొడుక్కు పెట్టి, తనింత తినడం, కళ్ళుమూసుకు పడుకోవడం - ఇదీ దినచర్య. ఆ చుట్టుపక్కల ఆ అయిదారిళ్ళ వాళ్ళకి తప్ప తాయారమ్మ అనే ఓ పేదరాలు తన కొడుకుతో ఆ పెంకుటింట్లో ఉన్న సంగతి తెలియదు!

ఆమెకు తగవులూ, స్నేహాలూ లేనట్టే రమణకి కూడా. రమణ కూడా ఎవరిళ్ళకూ వెళ్ళడు. కాలేజీ, ఇల్లు. బాగా చదువుకొని పరీక్ష పాస్‌కాకపోతే మళ్ళీ చదివించే శక్తి తల్లికి లేదని తెలుసు కాబట్టి ఫస్ట్‌క్లాసులో పాసవుతాడు. మెరిట్ స్కాలర్‌షిప్ డబ్బు పుస్తకాలకీ, ఫీజులకీ మరీ ఇబ్బందిపడకుండా చేస్తూంది!

✧ ✧ ✧

"గుడ్ మార్నింగ్, సర్!"

"ఎవరూ?" చదువుతూన్న పేపరులోంచి తలెత్తి కళ్ళజోడు సవరించుకు మరీ చూశాడు ఈశ్వరరావు. ఎదురుగా ఓ ఇరవైయేళ్ళలోపు కుర్రాడు విధేయతతో చేతులు కట్టుకు నిలబడి ఉన్నాడు. ఎక్కడో చూసినట్టుంది. ఎక్కడ చూశాడో గుర్తురాలేదు! "ఎవరబ్బాయివి? ఏం కావాలి?"

ఆ అడిగిన తీరుకే సగం ప్రాణం చచ్చిపోయింది రమణకు. తమ పెంకుటింటికి ఎదురుగా ఉండే మేడ ఈశ్వరరావుది. ఆయన పేరుమోసిన లాయరు. చిన్నప్పటినుండి ఆయన్ని చూస్తున్నాడు. ఇంటిముందు ఇల్లు.

తనని చూడకుండా ఉంటాడా? ఆయన్ని తనింత చిరపరిచితంగా భావిస్తుంటే తనని ఆయన ఏమంటున్నాడు! "ఎవరబ్బాయివి? ఏం కావాలి?"

కాని, అభిమానపడి వెనక్కి వెళ్ళిపోయే సమయం కాదు తనది! అవసరం తనది. అభిమానపడితే నష్టపోయేది తను ఆయన కాదు!

"సర్! నేను మీ ఎదురింట్లో ఉంటాను! మీరు రోజూ నన్ను చూస్తూనే ఉంటారు!" ఎందుకో గొంతుక పట్టుకుపోయినట్టుగా అవుతూంది!

"ఓ! ఆ ముసలావిడ కొడుకువా?"

నలభైయేళ్ళు నిండకుండానే అమ్మ ముసలావిడ అయిందా? బక్కచిక్కిన శరీరం, బతుకు భారంతో తెల్లబడిపోయిన తల ఆమె వయసుని పెంచి చూపుతూంటే అలా అనడంలో ఆయనదేం తప్పు?

"నాన్నగారు చిన్నప్పుడే పోయారు. అమ్మ ఇంతవరకు కష్టపడి చదివించింది. ఇప్పుడు ఆమె పని అయిపోయింది. ఈసారి ఫీజు కట్టకపోతే ఇన్నాళ్ళు నేను చదివిందంతా వ్యర్థమైపోతుంది! ఒక్క వంద రూపాయలు సహాయం చేశారా, నాకు ఉద్యోగం దొరుకుతూనే మీ రుణం ముందుగా తీర్చుకొంటాను!"

ఈశ్వరరావు మాట్లాడలేదు. లోపలికి వెళ్ళి రెండు నిముషాల్లో వచ్చాడు, ఐదు రూపాయల నోటుతో.

"ఇది తీసికెళ్ళు! ఇలాగే నాలుగు చోట్లకి తిరిగితే ఫీజు డబ్బులు భర్తీ అవుతాయి"

"నేను అడిగింది సహాయం, చందా కాదు" ముఖం ఎర్రబడిపోగా అన్నాడు రమణ.

"వందరూపాయలు నా దగ్గర లేవు. తీసుకుంటే ఇది తీసుకో. లేకుంటే లేదు!" నిష్కర్షగా అన్నాడు.

"నా ఫీజుకి అయిదు రూపాయలు తక్కువ పడ్డేట్టుంటే, ఈ అయిదు రూపాయల కోసం మళ్ళీ వస్తాను, మీ దగ్గరే ఉంచండి!" రమణ గిరుక్కున వెనుదిరిగి వెళ్ళిపోయాడు.

"అడుక్కునేవాళ్ళకి కూడా ఇంత అభిమానమేమిటబ్బా!" ఈశ్వరరావు గొంతులో చెప్పలేనంత వెటకారం.

రమణ ఇంటికి వచ్చి మోకాళ్ళ మధ్య తలదాచుకు కూర్చున్నాడు.

"ఏరా? ఏమన్నాడాయన?"

"ముష్టి ఇవ్వడానికి వచ్చాడు."

"మీ కాలేజీలో లెక్చరర్ల దగ్గర ప్రయత్నించలేకపోయావా?"

"నాలాగా ఫీజుకట్టలేని స్టూడెంట్స్ ఎంతమందో? దయచూపుతూ పోతే వాళ్ళ జీతం కాలేజీలోనే ఖర్చుపెట్టి పోవాల్సి వస్తుంది!"

"ఎలాగరా?"

"పరీక్షకు కూర్చోలేను!"

"ఇంత చదివీ..."

చీకటిలో ఉన్న మనిషి బతుకంతా చీకటే అనుకుంటే అసలు బతకలేడు. 'వస్తుంది వెలుగు' అనుకొంటేనే బతుకుతాడు. కొడుకు చదువైపోతే, ఉద్యోగం వచ్చేస్తే ఈ దరిద్రం వదిలిపోతుంది కదా అన్నట్టు ఆశతో బతుకుతూంది తాయారమ్మ. కొడుకు చదువు ఆగిపోతే ఉద్యోగం దొరక్కపోతే మూసుకుపోయిన చీకటి గుహలో జీవితంలా అయిపోతుంది!

కొన్ని సంవత్సరాల తరువాత మొదటిసారిగా గడప దాటింది తాయారమ్మ. చిరుగుల చీరతో వీధిలో నడవాలంటే ప్రాణం చచ్చినంత పనిగా ఉంది. చిరుగుల్ని మాటి మాటికీ కప్పుకొంటూ నాలుగిళ్ళ అవతల ఉన్న శారదమ్మ ఇంటికి వెళ్ళింది. శారదమ్మదీ లేని సంసారమే! రాట్నం వడికేప్పుడు తనతో వచ్చేది. పరిస్థితి చెప్పి అడుక్కుంటే ఎక్కడైనా చూస్తుందేమోనని ఆశ.

"బాగున్నావా? చాలా రోజులకి కనిపించావు!" శారదమ్మ మామూలుగా పలకరించింది.

"ఆఁ. బాగున్నావా శారదమ్మా?"

"ఇలా వచ్చావు?"

"పని బడే!"

"..................." ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది శారదమ్మ.

"ఎవరే?" మంచంలో ముసలావిడ అడిగింది.

"తాయారమ్మ అని మనకు నాలుగిళ్ళ అవతల ఉంటుంది... ఆరోగ్యం బాగుండలేదా, తాయారమ్మా! బాగా చిక్కిపోయావు?"

"జ్వరం వస్తూంది ఈ మధ్య తరచుగా. ఈమె ఎవరూ?"

"మా పెద్దమ్మ! ఏడాది కింద ఉన్న ఒక్క కొడుకూ పోయాడు. ఒక్క దానివి ఎలా వుంటావు, రమ్మని పిలిస్తే వచ్చింది. ఇక్కడే ఉంటుంది!"

డబ్బు అడగడానికి వచ్చిందిగాని అంత తేలిగ్గా అడగలేకపోతూంది! అడిగి లేదనిపించుకోవాల్సి వస్తుందేమో! అడగకుండా వెళ్ళిపోతే? వచ్చింది ఎందుకు? అదృష్టం ఎక్కడ ప్రత్యక్షమౌతుందో ఎవరు చెప్పగలరు?

ఆ మాటా ఈ మాటా దొర్లుతూంది.

కాని, అడగలేకపోతూంది అప్పు. పేదతనం గుట్టుగా భరించడం నేర్చుకొన్న తరువాత తమ దైన్య పరిస్థితి బయటపెట్టుకోవాలంటే చెప్పలేనంత అభిమానం అడ్డువస్తుంది.

"మీ అబ్బాయి చదువు అయిపోయిందా?"

"ఈ ఏటిలో గట్టెక్కుతాడు. కాని, ఇప్పుడు నువ్వు ఫీజుకు సాయం చేసి పుణ్యం కట్టుకోగలిగితే!" తాయారమ్మ గొంతుకేదో అడ్డం పడ్డట్టయింది.

"దిన దిన గండం నూరేళ్లాయుష్షు అన్నారు. అలా ఉంది బతుకు. నేనేం సాయం చేస్తాను? నా పిల్లల్ని చదివించలేకే ఒకణ్ణి పేపర్లు పంచడానికీ, ఒకడిని కార్లు తుడవడానికీ పంపాను."

"మా రమణకి చిన్నప్పటినుండి పిచ్చి ప్రేమ, చదువంటే! చదువులో వాడి ఇష్టాన్నీ తెలివితేటల్నీ నా దరిద్రానికి బలిపెట్టలేకపోయాను. ఎలాగో వాణ్ణి బి.ఏ. దాకా లాక్కు రాగలిగాను! ఈసారి ఫీజు కట్టడం మాత్రం కైలాసపటంలో అంతెత్తుకు వెళ్ళి పెద్ద పామునోట్లో పడ్డట్టుగా అవుతూంది! ఇన్నాళ్ళు వాడు కష్టపడి చదివిందంతా బూడిదలో పోసిన పన్నీరు అవుతుంది. అసలు, వాడు పరీక్షకు కూర్చోలేకపోతే ఆ నిరాశతో, బాధతో ఏ రైలు చక్రాల కింద తల పెట్టేస్తాడోనని భయమేస్తూంది." అభిమానం కరిగి ఏడుపు రూపంగా ప్రవహించ సాగింది.

ఆమె ఏడుపు శారదమ్మ మీద ప్రభావం చూపలేదుగాని, మంచంలో పడుకొని వింటున్న ముసలావిడ కదిలిపోయింది. దానికి కారణం ఉంది. ఆమెకు ఒక్కడే

కొడుకు. వాణ్ణి పెద్ద చదువులు చదివించాలని ఎంతగా ఆశపడిందో? చదవరా అని వాణ్ణి ఎంతగా వేధించేదో? వాడేమో స్కూల్ ఎగ్గొట్టి తిరిగేవాడు. పదో తరగతిలో ఏడుసార్లు తప్పినా, వాడి నంబరు పేపరులో చూసి తీరాలన్న పట్టుదలకొద్దీ ఫీజు కడుతూనే ఉంది! ఎనిమిదోసారి పరీక్షల ముందు టైఫాయిడ్ వచ్చి పోయాడు! ఏడ్చి ఏడ్చి తను పోలేదుగాని కళ్ళు మాత్రం పోయాయి. తాయారమ్మ ఆకారం మసక మసకగా కనిపిస్తూంది ఆమెకు!

"బాగా చదివే కుర్రాడంటున్నావు! చక్కగా చదువుకొనే పిల్లలంటే నా కెంత ఇష్టమో! నా కొడుకును బాగా చదివించాలని ఎంత ఆశపడ్డానో? నా ఆశలన్నీ కూల్చి వాడు టైఫాయిడ్ వచ్చిపోయాడు!" ముసలామె దుఃఖస్వరంతో అంది. "ఎంత కట్టాలమ్మా ఫీజు?"

"వంద కావాలంటున్నా డండీ!"

"కళ్ళు ఆపరేషన్ చేయించుకోవాలని నా దగ్గర రెండు వందలు దాచుకొన్నాను! ఆపరేషన్ చేయించుకొంటే కళ్ళు వస్తాయో, ఉన్న కళ్ళు పోతాయో దైవాధీనం కదా? ఆపరేషన్ సంక్రాంతి పంట చేతికి వచ్చినప్పుడు చేయించుకుంటానుగాని ఈ వంద తీసికెళ్ళి నీ పిల్లాడికి ఫీజు కట్టు! బుద్ధిగా చదువుకొనే వాళ్ళంటే నా కెంత ఇష్టమో! చదువుకోరా అంటూ నేను పోరుపెడుతూంటే ఆ పోరుపడలేకేమో వాడు పైకెళ్ళిపోయాడు". ముసలామె ఒకసారి కళ్ళొత్తుకొని జాకెట్‌లోంచి గుడ్డసంచీ బయటికి తీసింది. "శారదా! ఇందులో రెండు వందలుండాలి! ఒక వంద ఆమెకు లెక్కపెట్టి ఇవ్వవే!"

"చీర కొనుక్కుంటాను, తరువాత ఇస్తాగాని ఓ ఏభై రూపాయలిమ్మంటే లేదన్నావే!" చిటపటలాడిపోయింది శారదమ్మ!

"పరాయి పిల్లాడే కావచ్చు! అతడిది చదువుకదే! చదువెక్కువా, చీరెక్కువా? చీర చిరిగిపోతుంది. చదువు ఉండిపోతుంది! అన్ని దానాల్లో విద్యాదానం గొప్పదన్నారే! బాగా చదివే కుర్రాళ్ళంటే నాకెంత ప్రేమో! సాయంత్రం ఒకసారి నీ కొడుకును పంపిస్తావా?"

"దిక్కులేకుండా పడిచస్తున్నావు కదా అని పిలుచుకొని వండి వార్చి పెడుతున్నాను! ఒక్క చీర కొనుక్కుంటాను అంటే 'నా దగ్గరెక్కడిదే డబ్బు?" అన్నావు? ముక్కూ మొహం తెలియని దానికి అంత డబ్బివ్వడానికి నీకు చేతులెలా వస్తున్నాయి!"

"నా కొడుకు ఉద్యోగమైతే వడ్డీతో తీర్చుకుంటాను శారదమ్మా!" వాళ్ళిద్దరికీ మధ్య కలత పెట్టానే అని నొచ్చుకుంటూ అంది తాయారమ్మ.

"ఇస్తావో, ఎగ్గొడతావో నా కెందుకమ్మా? ఇచ్చింది ఆమె! పుచ్చుకొంది నువ్వు! మధ్య నా కెందుకు?" పెద్దమ్మ అందించిన సంచిలోంచి వంద లెక్కపెట్టి తాయారమ్మ చేతిలో కుక్కినట్టుగా పెట్టింది శారదమ్మ.

శారదమ్మ ముఖంలో కనిపిస్తున్న అక్కసు చూస్తుంటే కొడుక్కు ఫీజు దొరికిందన్న సంతోషం ఎగిరిపోయింది. విధిలేక తీసుకొన్నట్టుగా తీసుకొని ఇంటి ముఖం పట్టింది.

సాయంత్రం ముసలావిడ దగ్గరికి వెళ్ళి వచ్చాడు రమణ.

"శారదమ్మ ఆవిణ్ణి చాలా దెప్పి పోస్తూందే! ఈ రోజు అన్నం పెట్టడానికి ఎన్నో మాటలందట!"

"పాపం!"

"నన్ను తన మంచంమీద కూర్చోబెట్టుకొని నా చదువు గురించి చాలా అడిగింది. చేతుల్తో తడిమి తడిమి చూచుకొంది. 'వాడు... వాడు ఇలాగే ఉండే వాడు! కాని, చదువంటే మాత్రం పెద్ద చిరాకు' అంటూ ఏడ్చింది. పాపం, ఆవిణ్ణి చూస్తే చాలా జాలేసింది!"

✧ ✧ ✧

నిన్నటితో పరీక్షలైపోయాయి రమణకు. రాత్రి మనసారా నిద్రపోయాడు. బద్ధకంగా పొద్దెక్కిలేచాడు. దొడ్లో వేపచెట్టు కొమ్మవంచి, ఓ పుల్ల విరిచి పళ్ళు రుద్దుతూ వాకిట్లో నిలబడి తీరికగా వీధిలోకి చూస్తున్నాడు. ఇన్ని రోజులు చదువులో మునిగిపోయి ప్రపంచం చూడనట్టుగా అనిపిస్తూంది.

ఎదురింటి వరండాలో సోఫాలో కూర్చొన్న ఈశ్వరరావు పేపరు తిప్పేస్తూనే క్లయింట్స్‌తో మాట్లాడుతున్నాడు.

సీతమ్మ ఇంటిముందు పెద్ద గొడవ అవుతూంది! ఎదురింటి మీనాక్షమ్మ పిల్లను పంపిస్తే ఉట్టి నీళ్ళు కలిపిన పాలు పోసి పంపిందట సీతమ్మ!

"ఇవి పాలా? చెంబుకడిగిన నీళ్ళా? ఈ నీళ్ళు పోసి పైసలు తీసుకోడానికి చేతులెట్లా వచ్చాయి? నీళ్ళమ్మి సంపాదిస్తున్నావే! నీళ్ళపాలైపోతుందే ఆ డబ్బు!" పాలు వాపస్ చేయడానికి వచ్చి శాపనార్థాలు పెడుతూంది మీనాక్షమ్మ.

"పోసిన పాలు వాపసు ఎందుకు తీసుకొంటాను" అంటూంది సీతమ్మ.

జుట్టు జుట్టు పట్టుకొని కొట్టుకొనే దాకా వచ్చింది వ్యవహారం. మధ్యవర్తులు కలుగజేసుకొని ఎవరిళ్ళకు వాళ్ళని పంపేశారు!

రమణ ముఖం కడుక్కొని టీ తాగి వాకిట్లో చేతులు కట్టుకు నిలబడ్డాడు తీరిగ్గా.

ఈశ్వరరావు మేడపక్కనే చిన్న డాబా యిల్లు ఉంటుంది. ఆ ఇంట్లో సవిత అనే ఓ చక్కని చుక్క ఉంటుంది! ఆ పిల్లను చూసినప్పుడల్లా రమణ గుండెలెందుకో చిత్రంగా స్పందిస్తాయి! సవిత బడికి వెళ్ళేప్పుడు, వచ్చేప్పుడు రమణకు తారసపడుతుంది. రమణ కళ్ళతో తన కళ్ళు కలవగానే సవిత ముఖం చిరాకు చిరాకుగా, చిందులువేస్తున్నట్టుగా మారిపోతుంది. ఆ పిల్ల కోపంతో రమణకు పెట్టిన ముద్దుపేరు 'పీరుకట్టె!'

తనకు పెట్టిన పేరూ తెలుసు! ఆ పిల్ల కోపమూ తెలుసు. అయినా చూడకుండా ఉండలేడు రమణ!

"ఏయ్, జామపండ్లూ!"

తలంటుకొన్న జుట్టును విరబోసుకొని, పమిటకొంగు ఆదరాబాదరాగా సర్దుకొంటూ వీధిలోకి పరిగెత్తుకు వచ్చింది సవిత. పండ్లవాడు ముందుకు వెళ్ళిపోయాడేమో, సవిత కోయిల్లా సన్నని గొంతుతో పిలిస్తే వినబడనట్టుంది.

"జాంపండ్లూ, జాంపండ్లూ" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

"ఏయ్, జాంపండ్లూ!" మళ్ళీ పిలిచింది సవిత.

వెనుదిరిగి చూడకుండా వెళ్ళిపోతున్నాడు పండ్లవాడు.

రమణ చేతులు చరుస్తూ గొంతెత్తి పిలిచాడు, "ఏయ్ జామపండ్లూ!"

పండ్లవాడు వెనక్కి తిరిగి ఎవరా అన్నట్టు చూశాడు.

రమణ చేతులూపి పిలిచాడు.

పండ్లవాడు వచ్చేస్తున్నాడు.

సవిత కృతజ్ఞతగా చూడడానికి బదులు గుర్రుగా చూసింది. ఆడపిల్ల కోపం సరదాగా తీసుకోవడం మగ మనస్తత్వమేమో రమణ చిరునవ్వుతో చూస్తున్నాడు. పండ్లవాడు సమీపించాడు. "నాకు కాదు. ఆమెకు."

పండ్లవాడు అటు రెండడుగులు వేసి సవితావాళ్ళ గేటులో బుట్ట దింపుకున్నాడు. రమణ కూడా వెళ్ళాడు బేరం చేయడాని కన్నట్టుగా.

మూడు నాలుగు రకాల సైజులున్నాయి బుట్టలో. రమణ పళ్ళని చేతిలోకి తీసుకొని ధర అడుగుతున్నాడు. పెద్ద సైజు జామపండ్లు కిలో రెండు రూపాయలు చెబుతున్నాడు పండ్లవాడు.

"రూపాయిన్నర చేసుకొని ఇవ్వు!"

"తీసుకో బాబూ! మొదటి బోణీ!"

"నాక్కాదు. ఆమెకు!"

"నా కోసం నిన్నెవడు బేరంచేసి పెట్టమన్నారు! ఆ మాత్రం బేరం చేయడం రాదా నాకు?"

"నువ్వు పిలిస్తే రాలేదు, నేను పిలిస్తేనే వచ్చాడని మరిచిపోకు!"

"పిలిస్తే పెద్ద ఏదో ఉపకారం చేసినట్టు పోజు! ఈ వంకన నన్ను దగ్గరగా చూడొచ్చని!"

"నిజమే! నిన్ను చూడాలంటే నా కిష్టం!" ఎలాగో ధైర్యం చేసి అన్నాడు. ఇలాంటి సందర్భంలో ఆ వయసే ఇస్తుందేమో ధైర్యం, ఏం జరిగినా ఫర్వాలేదని.

"నిన్ను తన్నాలంటే నా కిష్టం! పీరు కట్టె మొహమూ నువ్వూ!" చేతిలో పట్టుకున్న జామపండు బలంకొద్దీ రమణ ముఖాన కొట్టి లోపలికి తుర్రుమంది.

దెబ్బ ముఖానికి తగిలినా అసలు గాయం హృదయంలో ఏర్పడింది. 'సవితా! నాకు తినడానికి సరైన తిండి ఉంటే నీకంటే అందంగా వుండేవాడిని. నాకు నీలాగా డబ్బున్న తండ్రి ఉంటే హుందాగా ఉండేవాడిని! అప్పుడు నువ్వే నన్ను ఓరకంట చూసేదానివి!" బాధగా మూలిగింది మనసు.

పరీక్షలైన వారం రోజుల్లో ఇదివరకు అతడు పెట్టిన దరఖాస్తుకు ఇంటర్వ్యూ కాల్ వచ్చింది. ఇంటర్వ్యూలో సెలెక్టు అయ్యాడు. జాబ్ ప్రైవేట్‌దయినా నెలకి మూడువందలొస్తాయి!

రమణకి మంచిరోజు లొచ్చినట్టుగా అనిపించాయి. ఆర్థికమైన ఇబ్బందులు తీరిపోయినట్టే! కాని, తన జీవితం ఇక్కడితో ఆగిపోకూడదు! ఉన్నతంగా, నిన్న చిన్నబుచ్చినవాళ్ళే తలెత్తి విస్మయంగా చూసేట్టుగా ఎదిగిపోవాలి!

దాదాపు సంవత్సరం తరువాత సంగతి.

ఉదయం స్నానంచేసి, దేవుడిముందు దీపం వెలిగించి చేతులు జోడించి కళ్ళు మూసుకొంది తాయారమ్మ. చాలా రోజుల తరువాత మనసుకు ప్రశాంతంగా ఉంది. ఈది ఈది ఒడ్డుకు చేరిన నిశ్చింత ఉంది ముఖంలో. చికాకుల మధ్య ఉన్నప్పుడు దేవుడిముందు వున్నా మనసు అక్కడుండేది కాదు! పిచ్చెత్తినట్టుగా పరిపరివిధాలుగా పరిగెత్తేది! భగవంతుడి మీద భక్తి నిలవాలన్నా ఇహలోకపు సమస్య లుండకూడదు. డబ్బు చికాకు లుండకూడదు.

"తాయారమ్మా, ఏం చేస్తున్నావమ్మా?"

తాయారమ్మ కళ్ళు తెరిచింది. ఎదురుగా సీతమ్మ నిలబడి ఉంది. చేతిలో పాలచెంబుతో. పాలు అప్పుడే తీసినట్టుంది. నురుగింకా ఆరలేదు.

"మా పెద్దకొమ్ముల గేదె ఈనింది. జున్నుపాలు ఇద్దామని వచ్చాను!" నవ్వుతూ అంది.

తనింటికి సీతమ్మ రావడమే వింత! అదీ, జున్నుపాలు చెంబు నిండా తీసుకురావడం మరీ వింత! విస్మయంగా చూడసాగింది.

"మీ రమణ కలెక్టరయ్యాడటగా?"

"అప్పుడే కలెక్టరెక్కడయ్యాడు? ఐ.ఏ.ఎస్.కి సెలెక్టయ్యాడు. ఏడాది ట్రెయినింగ్ చేసి రావాలి. తరువాత కదా కలెక్టరో ఏదో?"

"ఇవాళ కాకపోతే రేపు అవుతాడు కదమ్మా? అదృష్టమంటే నీది! ఎన్ని కష్టాలు పడ్డావు! ఇంటిపక్కన ఉండి నేను చూస్తూనే ఉన్నాగా? మగదిక్కులేకపోయినా పిల్లాడిని ఒకదారిలో పెట్టి ఇంత చదువు చెప్పించావంటే నీ గొప్పదనం ఇవాళ తెలుస్తోంది నలుగురికీ. ఏం తిన్నావో, ఎలా ఉన్నావో ఒక్కనాడు ఒకరికి చెప్పుకొన్నావా? కొంగుపట్టుకు ఒకరింటికి వెళ్ళావా?" ఒకనాడు రమణ తనింటికి ఒక గ్లాసు మజ్జిగ కోసం వచ్చి తిరిగిపోవడం గుర్తువచ్చి మనసు కలుక్కుమంటూంది సీతమ్మకు. కాబోయే కలెక్టరుకు ఒక గ్లాసుడు మజ్జిగ లేదందికదా! ఆ రోజు ఆ మజ్జిగ పోసి ఉంటే, కుచేలుడు అటుకులు కృష్ణుడికి సమర్పించి పొందినంత లాభం తను పొంది ఉండేది. కనీసం, ఈ కలెక్టర్‌కి ఓ రోజు నేను మజ్జిగ పోశాను అని చెప్పుకొనేందుకైనా ఉండేది.

రమణ అప్పుడే వచ్చి వింటున్నాడు ఆమె స్తోత్రాన్ని. ఒకరోజు ఒంట్లో వేడి చేసి కళ్ళు మండుతూంటే ఎన్నడూ వెళ్ళని ఇంటికి అభిమానం అణుచుకొని వెళ్ళాడు

గ్లాసు తీసుకొని. కాళీ గ్లాసుతో తిరిగి వచ్చాడు. ఇవాళ అడగకుండా జున్నుపాలు చెంబునిండా తనింటికి వచ్చాయి! రమణకి తిప్పి పంపాలనిపించింది. కాని, అది అహంకారమౌతుందేమో! ఒకనాడు తమ దీనస్థితి నలుగురినీ తమకు దూరంగా ఉంచింది. ఇవాళ తమ ఉన్నత స్థితి నలుగురినీ అయస్కాంతంలా ఆకర్షిస్తూంది! సమాజ నీతి ఇది!

ఎన్నడూ కన్నెత్తి అయినా చూడని ఆ పెంకుటింటిమీద ఇప్పుడందరి చూపూ. ఇదివరలో ఆ ఇంట్లో మనుషులు బతికి ఉన్నారా, చచ్చారా అని కూడా చూడనివాళ్ళు ఇవాళ రమణ ఐ.ఏ.ఎస్.కి సెలెక్టుకావడం అద్భుతంగా చెప్పుకొంటున్నారు.

✧ ✧ ✧

"ఎందుకురా వంద రూపాయలు? మొన్నే ఏభై ఇప్పించుకొన్నావు! నీ ఖర్చులు రోజు రోజుకూ పెరుగుతూంటే చదువు రోజు రోజుకూ తగ్గుతూంది. ఈసారి బి.ఏ. తప్పావో ఇహ మీ నాన్న చచ్చినా చదివించరు."

"పెద్ద చదువు లేకపోతే లేకపోయిందిలేమ్మా! ఏ బిజినెస్సో చూచుకుంటాను!"

"ఆ బిజినెస్‌లో అందరూ పైకొచ్చినట్టు పిచ్చి పిచ్చిగా వాగకు! నాకు మండుకు వస్తుంది."

ఆ ఎదురింట్లో కుర్రాణ్ణి చూసి సిగ్గూ బుద్ధీ తెచ్చుకో. ప్రైవేట్‌గా ఉద్యోగం చేస్తూనే ఐ.ఏ.ఎస్.కి అప్పియరయ్యాడట. సెలెక్టయ్యాడట."

"ఈ రోజుల్లో ఐ.ఏ.ఎస్. కావడం కూడా ఓ గొప్పే! ప్రతి అడ్డగాడిదా అవుతున్నాడు."

అటువైపుగా వచ్చిన ఈశ్వరరావు అడిగాడు, "ఎవరికొచ్చింది ఐ.ఏ.ఎస్. సెలెక్షన్?"

"మన ఎదురింట్లో కుర్రాడికి!"

"ఎదురిల్లేది?"

"ఇన్నేళ్ళుగా ఉంటున్నాం, ఎదురిల్లు కూడా తెలియదు! అలా ఉన్నాం మనుషులం?" మూతి తిప్పింది భార్య.

ఈశ్వరరావు వరండాలోకి వచ్చి నిలబడ్డాడు. ఎదురుగా శిథిలావస్థలో కళాహీనంగా ఉన్న పెంకుటిల్లు! ఆ ఇంట్లోంచి ఓ కుర్రాడు బయటికి వచ్చి ఎక్కడికో

వెళ్ళిపోతున్నాడు. కొన్నాళ్ళ క్రితం తన దగ్గరికి ఫీజుకోసం వంద రూపాయలు అడగడానికి వచ్చిన కుర్రవాడు ఇతడేనని గుర్తువచ్చింది. ఆనాటి తన ప్రవర్తన కూడా గుర్తు వచ్చింది. ఒక బిచ్చగాడిని ఎలా విదిలించాలో అలానే విదిలించాడేమో! ఇతడు కాబోయే ఐ.ఏ.ఎస్. ఆఫీసరని తనకేం తెలుసు? కాని, తనారోజు అతడడిగిన సాయం చేస్తే, ఒక ఐ.ఏ.ఎస్. ఆఫీసరుకు అతడి పేదతనంలో సాయం చేసిన వ్యక్తిగా గుర్తుండిపోవడం నిజంగా గర్వించవలసిన విషయం. కాని అలా జరగకపోవడం తన దురదృష్టం!

ఒక అనామకుడి మనసులో తను చెడ్డవాడుగా మిగిలిపోతే బాధలేదు. కాని గొప్పవాడి మనసులో తను చెడ్డవాడుగా గుర్తుండిపోవడం – మనస్సు కలుక్కుమనేలా చేస్తూంది!

✧ ✧ ✧

రమణ ట్రెయినింగ్ పూర్తి అయింది. సబ్ కలెక్టర్‌గా సిటిలోనే పోస్టింగ్ వచ్చింది. తనకోసం గవర్నమెంట్ ఇచ్చిన క్వార్టర్‌లో ఉంటున్నాడు.

ఒకనాడు ఒక ఇంజనీరుని వెంటబెట్టుకొని కారులో తమ పాత ఇంటిముందు దిగాడు రమణ. ఇంజనీరు ఆ ఇంటి కొలతలు తీస్తున్నాడు. రమణ మాట్లాడుతున్నాడు. కొత్త ఇంటికి ప్లాన్ వేస్తున్నట్టుగా తెలిసిపోతూంది.

వీధిలోవాళ్ళ కళ్ళన్నీ వాళ్ళమీదే ఉన్నాయి.

ముఖ్యంగా సవిత కళ్ళు! గేటులో నిలబడి అతడినే చూస్తూంది.

తను కోపంతో పెట్టినపేరు 'పీరుకట్టె'.

కాని, ఇప్పుడాపేరు అతనికి ఎంత మాత్రం తగదు.

ఏపిల్ పండులా అందంగా తయారయ్యాడు. ఖరీదైన డ్రెస్‌లో ఉన్నాడు. హుందాగా ఉన్నాడు. గొప్ప ఆఫీసర్. ఆ కళ్ళు తనను ఆరాధనగా చూసేవి. ఇవాళ అవి తనకేసి చూడటం లేదు. చూసినా తను కనిపించనంత గొప్పవాడైపోయాడుగా. తన తండ్రి వడ్డీవ్యాపారి. డబ్బుందేగాని ఒక అయ్యేఎస్ ఆఫీసరుని అల్లుడిని చేసుకొనే అంతస్తు మటుకి లేదు. ఇప్పుడతడు ఏ ఆఫీసరు కూతురినో, ఏ అద్భుత సౌందర్యవతినో పెళ్ళాడతాడు!

ఆ రోజుల్లో అతడి ప్రేమను అంగీకరిస్తే ఇవాళ తను అతడి భార్య అయ్యేది కదూ?

దేనికైనా రాసిపుట్టాలంటారు. ఇదేనేమో!

సవిత కళ్ళనిండా చెప్పలేనంత నిరాశ నిండుకుంది.

రమణ కారులో ఎక్కుతూ చూశాడు గాని వెంటనే ముఖం తిప్పేసుకొన్నాడు. కారు స్టార్ట్ చేశాడు.

మూడు నెలలు తిరగకుండానే అక్కడొక అందమైన చిన్న మేడ వెలసింది.

ఆ రోజు గృహప్రవేశం!

పనివాళ్ళతో, ఆహూతులతో కోలాహలంగా ఉంది.

ఆ కోలాహలం మధ్య వచ్చి ఆగింది రమణ కారు.

ముందు తాయారమ్మ దిగింది. తరువాత రమణ దిగి కారులోంచి ఒక ముసలామెను చెయ్యిపట్టి దింపి, ఎంతో జాగ్రత్తగా ఇంటివైపు నడిపించ సాగాడు. ఆమె తడుముకొన్నట్టుగా నడవడంలో ఆమె అంధురాలని అందరికీ తెలుస్తూంది.

'ఎవరామె?' కుతూహలం అందరిలో.

ఆ మాట అతడినడిగితే, ఆరిపోతున్న దీపానికి చమురుపోసి వెలిగించిన ఒక దేవత అని జవాబు చెప్పి ఉండేవాడు.

ఆమె శారదమ్మ పెత్తల్లి. రమణ ఆమె కళ్ళు ఆపరేషన్ చేయించాడుగాని దురదృష్టవశాత్తూ ఆమెకు కళ్ళు రాలేదు! ఆమెకు కళ్ళులేని లోటు రమణ, అతడి తల్లీ తీరుస్తున్నారు.

వీధంతా కార్లతో నిండిపోయింది. ఖరీదైన జనం దిగుతున్నారు. అబ్బురంగా చూస్తున్నారు వీధివాళ్ళు. అతడిప్పుడు నివురు తొలగిన నిప్పు!

ఆ నిప్పు వెలుగులో, ఇదివరలో తాము అతడిపట్ల చూపిన అనాదరాన్ని, ఉదాసీనతను గుర్తుచేసుకొని పశ్చాత్తాప పడుతున్న మనసులెన్నో!

యువ మాసపత్రిక, దీపావళి 1980

◆